Ročník XXXVI/Číslo 1 Vyšlo 30. 6. 2026

- D I A L O G

Cena Kč 20,- Pro členy Demokratického klubu zdarma

ÚVODNÍ SLOVO

Vážené členky, vážení členové Demokratického klubu. V tomto čísle najdete informace z činnosti našeho Klubu i další spřátelené akce. A je tu vzpomínka na našeho dlouholetého člena kol. Jana Friedlaendera, kdo jste ho znali, vzpomeňte s námi..
Máte stále možnost číst bulletin i na webových stránkách Demokratického klubu a také si ho odtamtud stáhnout. Jednou ročně shrne redakce nejzajímavější příspěvky do sborníku, který budeme kromě e-mailu rozesílat podle možností i poštou těm platícím, kteří si dosud e-mail nezřídili. Bude k dispozici především pro osobní odběr na setkáních Dk.
S přáním úspěšných dnů

Redakce, JN

CITÁT TOHOTO ČÍSLA

PROČ NEJSEM KOMUNISTOU?

Dnešnímu světu není třeba nenávisti, nýbrž dobré vůle, ochoty, shody a spolupráce; je mu třeba vlídnějšího morálního klimatu; myslím, že by se s trochou obyčejné lásky a srdečnosti daly ještě dělat zázraky. *Karel Čapek (1924), Proč nejsem komunistou, Lidové noviny, Česká expedice, 1990*

STANOVISKO DEMOKRATICKÉHO KLUBU Č. 71

ZNEPOKOJENÍ K DEMOKRACII

Novoroční projev předsedy Poslanecké sněmovny T.Okamury budí (nejen) podle prezidenta P.Pavla znepokojení u nás i v zahraničí.
Demokratický klub vnímá tuto hrozbu také a považuje za důležité, aby si ani zahraniční partneři ČR nemysleli, že máme většinou takové názory, které odporují demokratickému smýšlení. Rovněž považujeme za důležité, aby o našem zne-

pokojení bylo slyšet, tedy je třeba šířit tento názor všude kolem sebe. Poslali jsme ho i do Sítě k ochraně demokracie.

Demokratický klub je nestranická politická organizace, která se soustřeďuje na podporu demokratismu. Skupinka studentů v roce 1948 z hlubokého nesouhlasu s vývojem demokracie u nás Demokratický klub založila. Snažili se bránit demokracii, jak jen to šlo. Po roce 1990 rozvinul Demokratický klub pravidelné setkávání členů a příznivců, vydává stanoviska Klubu k závažným událostem a bulletin Dk-Dialog s nejzajímavějšími názory členů i příznivců. Chce ukazovat smysl pěstování myšlenek demokracie a podpořit jejich vnímání veřejností.

Tisková zpráva, v Praze dne 6. ledna 2026

I. PŘÍSPĚVKY

NAPĚTÍ ROSTE, DAV SE CÍTÍ SILNĚJŠÍ A ÚNOR 1948 SE PŘIPOMÍNÁ

Je to už 78 let od 25. února 1948. Přijde nám, že je to dávno, ale i přes propast mnoha desetiletí je namístě se k tomu datu vracet. Třeba vysvětlením, v čem je dnešek nepříjemně podobný období let 1945–1948.

Je známá věc, že demokraté za války a ještě i po roce 1945 podceňovali komunisty. Naprosto ignorovali lačnost KSČ po neomezené moci i totalitní charakter SSSR.

Moskvu vnímali s úctou, dokonce jí nadbíhali, kdežto k Západu přistupovali chladně. A zatímco veřejnost uklidňovali, že komunisté nejsou hrozbou, Moskva a KSČ systematicky připravovaly převzetí moci.

Ti, kdo tehdy vnímali realitu, věděli už na konci války, co KSČ a Moskva chce: zavést totalitní režim nikoli nepodobný tomu v SSSR. Nejen že nebyli vyslyšeni – bývali naopak označováni za nepřátele republiky. Převládal argument, že není možné pohlížet s nedůvěrou na ty, kdo nás osvobodili.

Platí jednoduché pravidlo: proruský je ten, jehož slova Moskva ráda slyší – to platilo po válce stejně jako dnes. Letos nás již Moskva dvakrát pochválila. Je zcela zjevné, o čem to svědčí.

Můj děda o komunistech předvídavě říkal: „Nedá se jim věřit, ačkoli se dnes staví do pozice vlastenců a slibují neznárodňovat živnosti a usedlosti, ačkoli slibují ná-

boženskou svobodu a zapřísahají se, že se u nás komunizovat nebude. S nimi padne svoboda.“

Ukázalo se, že skeptici měli pravdu. Dne 25. února se Československo na dalších 41 let pohroužilo do rudé tmy. Komunisti kázali o spravedlnosti a světlých zítřcích, o rovnosti. A skutečnost? Jaká byla?

Pronásledování oponentů i těch, kdo se režimu aktivně neprotivili. Komunistická StB mučila stejně jako nacistické gestapo. Zasedly soudy a roztočily ruletu, která měla tato políčka: šibenice, rozsudky pět, deset, dvacet let i víc, doživotí. Režim se zahryzl do rodin uvězněných. Kradl majetky, vyhazoval ze škol, bytů, práce a zaměstnání, zamezoval lékařské péči v rodinách odpůrců.

Na únorový puč a následnou dobu přesto dnes někteří pohlížejí smířlivě – jako na údajně legitimní převzetí moci. Na roky 1970 až 1989 dokonce hledí pozitivně a tu dobu zamlžují. A co víc, jsou tu i paralely s dneškem.

…

NAPĚTÍ SE STUPŇUJE, DAV ODMÍTAJÍCÍ DEMOKRACII SE OPĚT ZAČÍNÁ HOUFOVAT. POMÁHAJÍ JIM SOCIÁLNÍ SÍTĚ A NEÚNAVNÉ INTERNETOVÉ BOTY, ČASTO Z RUSKÝCH LUHŮ A HÁJŮ. JAK DALEKO JE OD SLOV K NÁSILNÝM ČINŮM?

Komunistická propaganda po válce pracovala s ostrou rétorikou, označovala odpůrce za nepřátele lidu a podněcovala nenávist. Leckdo ze sympatizantů KSČ na tu vlnu naskočil a přidal se k běsnícímu davu.

Současný veřejný prostor rovněž zažívá vyhrocenou komunikaci, někteří politici a zástupci k politice tíhnoucích spolků v tom hrají silnou roli. Probouzí se nenávist, padají urážky, dehonestují se ženy „z druhé strany“.

Napětí se stupňuje, dav odmítající demokracii se opět začíná houfovat. Pomáhají jim sociální sítě a neúnavné internetové boty, často z ruských luhů a hájů. Jak daleko je od slov k násilným činům?

KSČ po roce 1945 zkreslovala obraz meziválečných poměrů a vykreslovala je jako období všeobecné bídy. Nouze sice v některých časech a místech existovala, avšak menší než v řadě zemí střední a východní Evropy. A nesrovnatelně menší než v Sovětském svazu.

Podobnou rétoriku lze slyšet i dnes, kdy určité kruhy tvrdí, že minulá vláda zanechala „spálenou zemi“. Jak potom vysvětlit, že ekonomika v loňském roce vykázala solidní růst?

…

NEPŘEHLÍŽET VAROVNÉ SIGNÁLY

Únor 1948 je připomínkou, jak rychle se může demokratický systém zhroutit, pokud společnost podcení varovné signály. Mějme jej na paměti o to víc, že dnes už se Moskva nechová plus minus přijatelně jako třeba ještě v roce 2006. Už neexistuje stabilní euroatlantická vazba, Evropa je oslabená.

Neznamená to, že dnešek nutně směřuje ke stejné tragédii, ovšem historie nás učí ostražitosti. Co když jsme na cestě k nějaké „lehčí formě“ února?

Možná jsme na rozcestí. Nebo už taky na cestě do přítmí. Zvraty k nesvobodě bývají náhlé, jindy přichází poznenáhlu.

Džin autoritářství se snadno vypouští ven, jen těžko se vrací zpět. A často semele i ty, kteří ho vyvolali, samozřejmě i zástupy obyčejných lidí. Dokážeme se z minulosti poučit?

Lubomír Vejražka, únor 2026, celý článek si můžete přečíst: HlídacíPes.org

Náš kolega Lubomír Vejražka přednáší o nedávné historii na různých školách v ČR. Demokratický klub přispěl k tomuto tématu květnovou návštěvou pana senátora Jiřího Růžičky, předsedy Výboru pro vzdělávání, vědu, kulturu, lidská práva a petice Senátu. ***Zapsala Jitka Nováková***

JAK JSME HOVOŘILI S PANEM SENÁTOREM

Naše hlavní otázka se týkala výuky dějepisu, zda je dostatek času na nejnovější dějiny. Některé školy začínají nejnovějšími dějinami a dál postupují v souvislostech. Během rozhovoru jsme zjistili, že mají učitelé k dispozici rozsáhlé materiály i pro toto období a záleží na každé škole a na učiteli, jak výuku pojme. To nás potěšilo a uvědomila jsem si také, že vnoučata občas přijdou s otázkou na některé vzpomínky, že to mají zpracovat pro školu, třeba i pro angličtinu. Tímto způsobem se vlastně učí přímo živě o nedávno minulých obdobích. Řeč se stočila i na využití techniky, mobilů nebo AI. Je otázka, zda tyto možnosti omezovat, anebo učit žáky, jak je smysluplně využívat. Ukazuje se, že děti už od raného věku s technikou rády pracují a rychle se ji učí používat. V diskusi jsme mohli pokládat své otázky a porovnávat se svými zkušenostmi. Umožnilo nám to nahlédnout na problematiku ze širšího hlediska a jsme rádi, že se můžeme podělit o tuto zkušenost i se čtenáři Dk-Dialogu.

Schůzku s panem senátorem Růžičkou nám navrhla paní senátorka Hana Kordová Marvanová, místopředsedkyně Stálé komise Senátu pro Ústavu ČR a parlamentní

procedury a předsedkyně Podvýboru pro bydlení Výboru pro sociální politiku . Demokratický klub udělil paní senátorce za její úctyhodný přístup k demokratickým myšlenkám diplom Ceny Zdeňka Pavlíka.

NÁVŠTĚVA U PANÍ SENÁTORKY MARVANOVÉ

nás obohatila o nové možnosti, kam upřít síly Demokratického klubu. Tématem naší diskuse bylo vzdělávání a také Den samizdatu.
O společném setkání paní senátorka ihned informovala na svých sociálních sítích a webových stránkách:
„V senátorské kanceláři v KC Zahrada jsem měla vzácnou návštěvu – Jana Duse, evangelického faráře, signatáře Charty 77 a politického vězně, se zástupci Demokratického klubu. Demokratický klub má úctyhodnou historii, byl založen 28. září 1948 v Horních Počernicích v reakci na nastolení komunistického režimu v únoru. Je mi velkou ctí, že mi předali ocenění a zároveň jsem pozvala členy Demokratického klubu ke spolupráci s Muzeum paměti XX. století. Spojuje nás myšlenka, že na totalitní režimy, jejich oběti a hrdiny, kteří bojovali za svobodu, nesmíme zapomínat. Děkuji za návštěvu a těším se na další setkání.“

Webové stránky Muzea Paměti XX. století https://www.muzeum20stoleti.cz/ .
V současné době probíhá rekonstrukce Domu pážat na Hradčanech, kam by se mělo sídlo muzea přestěhovat a kde by se mohlo uskutečnit případně naše další setkání.
Fotografie ze setkání dokresluje milou i pracovní atmosféru našeho jednání.

STATISTIKA A ZDRAVOTNÍ STAV

Statistické metody jsou částí matematiky, která se zabývá hromadnými jevy. Je proto základním předpokladem definovat obecné vlastnosti prvků populace, které se bude týkat samo hodnocení.
Epidemiologie je zase částí medicínských věd, která se věnuje zákonům šíření nemocí v lidské populaci a možnostem zavedení takových postupů, aby se zabránilo dalšímu šíření těchto nemocí.
Ústavem, který se zabývá sledováním zdravotního stavu obyvatel České republiky, je Státní zdravotní ústav, ve kterém jsem měla čest pracovat čtyřicet let.
Jednou z nejefektivnějších metod je očkování. Připraví organismus na „nepřítele“ a tak zabrání jeho vstupu nebo alespoň onemocnění není tak závažné. Tento princip již několik století byl aplikován na černé neštovice. Další očkování v naší zemi bylo proti tuberkulóze. V případě tbc - když se konečně našel lék na toto onemocnění - bylo možné ustoupit od hromadného očkování novorozenců a očkovat jen děti z rodin s větší pravděpodobností této infekce.
Opravdu velká akce byla kolem očkování proti dětské obrně. Je totiž nesmírně důležité vědět, jak ovlivnit okolnosti použití očkovací látky. Narozené dítě si přináší na svět přirozenou imunitu převzatou od matky – ta však nevydrží déle než dva měsíce, proto očkování podáváme dětem od dvou měsíců věku. V roce 1957 byla očkována celá dětská populace do 14 let věku. Další očkování bylo aplikováno každoročně už jen dětem do 14 měsíců věku - a to vždy v krátkém období na jaře. Výhodou této vakciny je to, že se podává na lžičce. Od roku 1960 už v naší zemi nebyl zaznamenán ani jeden případ. Nicméně ve světě stále existuje, a proto je stále kontrolován stav imunity pomocí vyšetření vzorku krve.
Podobným způsobem se podařilo eliminovat záškrt. Spalničky, zarděnky, černý kašel, meningitida přestaly ohrožovat naší populaci, ale snižující se zájem zejména maminek o očkování snižuje i efekt očkování. Očkovaní jedinci sice částečně chrání i ty neočkované, ale je nutné sledovat i výskyt v sousedních zemích. I infekce se dají „dovážet“.

Jiná onemocnění – jako spála nebo chřipka mají tu nepříjemnou vlastnost, že se původce těchto onemocnění mění s časem. Proto má vlastně očkování proti chřipce každý podzim jinou skladbu. Pro ochranu populace se vyplatí vyvíjet novou vakcinu každý podzim, ale od požadovaných 80% očkovaných osob jsme stále velice daleko. Proti spále se očkování vůbec nepodařilo vyrobit. Neléčená spála znamenala poměrně spolehlivou imunitu, u případů léčených penicilinem velice rychle ustoupí příznaky, ale může dojít k dalšímu onemocnění jiným typem bakterie. Proto bylo nezbytné přísně oddělovat nemocné v nemocnici podle dne hospitalizace. Nicméně došlo

k podstatnému zlepšení onemocnění a navíc klesly i možné následné vlivy na srdce nemocných. U dospělých se tato infekce projevuje jako onemocnění růže.

Preventivní očkování není všemocné, je nutné brát ohled na další okolnosti, zatím se jen jednou – v případě černých neštovic - podařilo výskyt onemocnění zcela eradikovat ve světovém měřítku. Důsledným očkováním všech kontaktních osob kolem každého zdroje infekce (což je v tomto případě jen člověk) a desetiletým dohledem nad všemi „podobnými“ případy onemocnění se to potvrdilo. Profesor Raška, který byl tvůrcem tohoto projektu, prosadil svojí myšlenku, získal potřebné pracovníky i finance a byl za to v celém světě oceněn – jen doma se dočkal díků až po své smrti.

Profesor Raška považoval každou nákazu za komplexní jev, který vyžaduje znalost všech příbuzných odborů – jako epidemiologická surveillance – v roce 1966 byla kodifikována tato metoda Světovou Zdravotnickou organizací.

Doma je člověk málokdy prorokem!

Eva Švandová, duben 2026

||||||

není porušen.
2. I kdyby u hodnocení situace v Polsku iuspozitivisté nepřevládali, je tu prostá skutečnost, že pro jakékoli sankce by muselo hlasovat všech n-1 zbývajících zemí. To však nemůže nastat, neboť Maďarsko, jež hrubě porušuje demokratická pravidla a jehož vůdce liberální demokracii výslovně odmítá, žádné sankce nepřipustí.
3. Kromě toho může řada členských států dávat přednost udržení jednoty všech současných členů Unie před dodržováním základních principů.
4. Argumenty proti vládě PiS budou oslabeny tím, že i za předchozí vlády docházelo k prohřeškům proti unijním principům.

Avšak ani skutečnost, že o výsledku sporu v podobě jeho neřešení nelze pochybovat, nám nebrání v zaujetí stanoviska k předmětu sporu. Především proto, že se vlna tak zvané neliberální demokracie, valící se Evropou z jejího středovýchodu a tlačená z jejího východu, zcela jistě brzy objeví i u našich dveří. K tomu je však třeba dosáhnout jisté shody o tom, co je to demokracie a s čím je neslučitelná.
Žádná „oficiálně“ akceptovaná definice demokracie mi není známa. Pak je třeba vycházet z překladu tohoto řeckého výrazu. Jelikož démos znamená lid a kratein vládnouti, zní český překlad nesporně jako lidovláda, případně vláda lidu. To je třeba mít vždy na paměti, neboť mnozí považují demokracii za vládu většiny. To je ovšem záměna části s celkem. Vládu většiny bychom museli nazývat pleokracií (pléon = většina). Je samozřejmé, že mají-li občané na pro jednávanou záležitost, např. návrh zákona, různé názory (a tak je tomu téměř vždy), je správné, aby bylo přijato řešení, jež prosazuje většina. Leč s jednou důležitou podmínkou: nesmí být v rozporu s ústavou země, s mezinárodními smlouvami, které stát uzavřel, a s jinými nadřazenými normami, přičemž pro řadu zásadních rozhodnutí se vyžaduje existence kvalifikované většiny, často podstatně vyšší než většiny prosté. Tato podmínka představuje účast menšiny na 11 vládě, ať již jde o menšinu politickou, etnickou, sociální či jakoukoli jinou. Je současně ochranou menšin, které by při čisté pleokracii mohly být vystaveny třeba i legální fyzické likvidaci. Něčemu podobnému brání listiny základních práv a svobod, jež jsou součástí ústavního pořádku a jejichž uplatňování vyžaduje Lisabonská smlouva.
Chápání demokracie jakožto vlády většiny se projevuje zcela logicky tím, že i řada významných autorů považuje za postačující pro přiznání statutu demokratického státu pořádání voleb zastupitelů. Deficity v čemkoli dalším pak odkazují do „nízké kvality demokracie“, „nízké míry demokratismu“ apod. Odpovídá to ovšem jakémusi úřednickému chápání demokracie, zkrátka a dobře, každý smí do urny vložit obálku se svým hlasem. Podle mne však musíme trvat na tom, aby hlasující měli možnost získat veškeré informace o minulé činnosti i programech kandidátů či kandidujících uskupení a aby směly kandidovat veškeré demokratické subjekty, které si to přejí. Dále je pak zapotřebí vysoký stupeň jistoty, že přijatá rozhodnutí budou nezkresleně uplatňována v životě společnosti, že tedy bude existovat vláda práva. Teprve při splnění těchto podmínek včetně respektování ústavnosti a základních práv a svobod může být směrování hlasu voliče v souladu s jeho poli-

tickou vůlí, a lze tedy hovořit o demokracii, jinak se volby stávají zbytečným nákladným technickým aktem. Domnívám se tudíž, že Fareed Zakaria nazývá absenci práv a svobod neliberální demokracií zbytečně. Slovo demokracie by se v takovém případě nemělo vůbec použít. Demokracie může být pouze liberální.

Pro hodnocení systémů jednotlivých zemí vzniká ovšem potíž tím, že se sotva bude vyskytovat země, kde všechny podmínky z oblasti práv a svobod budou splněny na sto procent. Vyskytne se celá škála jejich narušení, od drobných defektů (Severní Amerika, severní a západní Evropa) až po jejich úplnou absenci (Severní Korea). Vzniká otázka, jak velkého narušení je třeba, aby země byla hodnocena jako nedemokratická. Obávám se, že obecnou odpověď zformulovat nelze. Potom je ovšem třeba, jakkoli nemilujeme příliš podrobné právní instituty, abychom pro řešení sporů podobných onomu polskému měli v právu zakotvený seznam minimálních demokratických standardů k dispozici.

V případě současného sporu jsme konfrontováni s dvojím vážným narušením demokratických principů v Polsku. Ochromení Ústavního soudu či jeho faktické podřízení parlamentu či vládě je popřením zásady vyvažování a vzájemné kontroly jednotlivých složek moci. Za takové situace může parlamentní většina a vláda uzákonit cokoli bez ohledu na to, zda to je či není v souladu s ústavou, mezinárodními smlouvami apod. Jde o jasný přechod od demokracie k tyranii většiny, k pleokracii. V této souvislosti zaznamenal náš tisk pozoruhodný výrok jednoho člena nové polské vlády: „Vůle lidu má přednost před zákonem“. Demokrat musí taková slova rozhořčeně odmítnout a musí hájit myšlenku Marka Tullia Cicerona, již u nás vždy zdůrazňoval ústavní soudce V. Cepl: „Je třeba nikoli vláda většiny, ale vláda práva“. Přesnější by bylo říci, že vláda většiny musí být podřízena vládě práva, teprve v této podobě souzní s demokracií. V případě ústavních soudů to znamená požadovat, aby v těchto sborech zasedali soudci, u nichž v jejich rozhodování převáží věrnost právu nad jejich politickými preferencemi. Způsoby jmenování těchto soudců jsou v různých zemích různé a je dobré si uvědomit, že není žádný, jenž by přinášel jistotu dobrého výsledku. Volbou způsobu lze nanejvýš zvýšit jeho pravděpodobnost.

Druhým, neméně závažným prohřeškem proti demokracii, je jmenování nových generálních ředitelů veřejnoprávních medií novou vládou. Pro ilustraci důležitosti této věci zde musím vzpomenout, jak nás v roce 1988 sousedka na chalupě, hodná a milá paní, uvítala zděšená s otázkou: „Co říkáte tomu, že ti chartisti zapalují cukrovary?“. Snažili jsme se ji přesvědčit, že to není pravda, ale ona setrvala na svém: „Je to pravda, říkali to v televizi“. Veřejnoprávní media jsou velmi účinná zbraň v politickém boji, jejich řízení nelze v demokracii svěřit vítězům voleb, neboť tím se s největší pravděpodobností prodlouží mandát vítězů na více volebních období, což je v hrubém rozporu s ústavou. Volba vedoucích mediálními radami, jako např. v ČR, sice nezaručuje jiný výsledek, ale střídání rad neváže na volební období a umožňuje tak alespoň odklad promítnutí volebních výsledků. Je však třeba hledat způsob, jak zajistit maximální nezávislost řízení medií na výsledcích voleb.

Na závěr ještě dvě poznámky: je zřejmé, že k negaci demokracie ze strany ústavní-

ho soudu či veřejnoprávních medií nemusí docházet jen tím, že se stanou pomocníkem vládní většiny, stejně tak mohou stranit opozici. I proti tomu je třeba bojovat. Kromě toho je u ústavních soudů nebezpečí, že se budou snažit rozhodovat nejen ústavně právní, ale i politické kauzy, čímž by překračovaly svůj mandát, ať již ve prospěch vlády či opozice. Také tím by byla demokratická pravidla porušována.
Druhá poznámka se týká výsledků demokratického vládnutí. Ani vzorné plnění všech náležitostí demokracie nezaručuje good governance, tedy dobré vládnutí, pokud ve společnosti není dostatečná hladina morálky a vědomostí. V takovém případě nelze tvrdit, že nejde o demokracii, jenže ta nebývá společnosti ku prospěchu, a většina nakonec svým hlasem demokracii odstraní (dle Cicerona přejde v ochlokracii, tedy vládu luzy, následuje monarchie, a teprve pak může přijít demokracie). I tomu by bylo možno předcházet, leč každý pokus o omezení vyslovené amorality a ignorance v politické hře bude zcela určitě smeten politickou korektností současného lidstva.

Jan Friedlaender, leden 2016

MENE TEKEL

MENE TEKEL je nekomerční mezinárodní multidisciplinární festival věnovaný paměti obětí totalitních režimů a obraně lidských práv. Prostřednictvím umění, odborné reflexe a autentických svědectví připomíná historické mezníky nacistické a komunistické diktatury v českém i evropském kontextu.

Projekt vznikl v roce 2007 z iniciativy Daniely a Jana Řeřichových jako otevřená platforma pro dialog mezi pamětníky, historiky, umělci i širokou veřejností. Název festivalu odkazuje k biblickému poselství osobní odpovědnosti každého člověka.

Festival se každoročně koná v týdnu kolem 25. února, symbolického data komunistického převratu v roce 1948. Během jednoho týdne nabízí přibližně **dvacet programů** — výstavy, divadelní a hudební projekty, filmové projekce, literární večery, odborné konference, besedy s pamětníky i vzdělávací programy pro školy.

MENE TEKEL dlouhodobě spolupracuje s předními odbornými a paměťovými institucemi, mimo jiné s **Univerzitou Karlovou, Ústavem pro studium totalitních režimů, Národním archivem, Muzeem paměti XX. století, velvyslanectvími, Městskou částí Praha 2.**

Projekt je v evropském kontextu považován za zcela ojedinělý.

Významnou součástí festivalu je **divadlo faktu**, realizované ve spolupráci s Právnickou fakultou Univerzity Karlovy — veřejné rekonstrukce politických pro-

cesů 50. let.

Z bohatého programu festivalu podrobněji ke konferenci

„Nové hrozby demokracie v 21. století“

Proběhla v Senátu Parlamentu ČR, pod záštitou místopředsedy Senátu Parlamentu ČR Jiřího Oberfalzera, moderoval PhDr. Petr Kostka

Vystoupili:
Jacek Gajewski, vedoucí Politického a ekonomického odděleni Velvyslanectví Polské republiky v Praze

JUDr. PhDr. Stanislav Balík, Ph.D. Stanislav Balík, děkan Fakulty právnická Západočeské univerzity: „Stav nezávislosti justice jako lakmusový papírek demokracie“.

Leo Žídek, politický vězeň 50. let: „Ochrana naší demokracie“

doc. PhDr. LADISLAV KUDRNA, Ph.D Ladislav Kudrna, ředitel Ústavu pro studium totalitních režimů: „Ztráta paměti“

Ing. Radko Sáblík, ředitel Smíchovské střední průmyslové školy a gymnázia: „Demokracie bez přívlastků“

PhDr. Petr Blažek, Ph.D. Petr Blažek, ředitel Muzea paměti XX. století: "Novodobý Hitler" a "Pol Pot dnešní doby". Stigmatizující historické paralely z období totalitních režimů v české politické debatě

Součástí konference byla česká premiéra filmu „**(Ne)Byly jsme tam taky**“, natočeného studenty Filmové akademie Miroslava Ondříčka v Písku.

Uvedla autorka filmu Marie Melnykovyčová

Krátký hraný film podle autobiografické knihy Dagmar Šimkové zachycuje každodenní realitu politických vězeňkyň v Československu.

Příběh klade otázku, jak přežít v nelidských podmínkách, neztratit rozum ani vnitřní integritu a kde hledat sílu, když svoboda neexistuje. Film, stejně jako knižní předloha, je svědectvím o přátelství, solidaritě a vnitřní odolnosti žen, pro něž byly tyto hodnoty jedinou obranou proti krutosti a bezpráví režimu.

Výstava v hlavním sále: ***„Mene Tekel ve fotografiích“***.

Zapsala Jitka Nováková

POSILOVÁNÍ OBČANSKÉHO PROSTORU V ČESKU 2025

Tato zpráva hodnotí podmínky pro fungování organizací občanské společnosti v ČR v pěti klíčových pilířích. Využívá metodologii vyvinutou v rámci projektu PROSECO, která staví na definici standardů inspirovaných zahraničními me-

todologiemi. Závěry se opírají o data z expertních panelů, do kterých bylo zapojeno 25 expertů a expertek.

Z hodnocení vyplývá, že ústavněprávní rámec pro rozvoj občanské společnosti je kvalitní a stabilní, avšak praktická stránka pro fungování – zejména financování, participace a ochrana bezpečného prostoru – vykazuje významné slabiny, které snižují efektivitu a předvídatelnost pro rozvoj sektoru

Napříč oblastmi se opakují tři slabiny:

1. nepředvídatelnost a byrokratická náročnost veřejného financování
2. formálnost a nízká kvalita procesů zapojování do tvorby politik bez závazných standardů
3. nedostatečná ochrana před účelovými právními tlaky a kampaněmi vedenými s účelem delegitimizovat občanský sektor

Tyto faktory kumulativně snižují odolnost a schopnost sektoru stabilně plánovat, inovovat a udržet kvalifikované lidi.

Prioritní doporučení (s pozitivním dopadem a proveditelná v horizontu 12–24 měsíců):

1. Transponovat anti-SLAPPs směrnici zamezující účelovým žalobám proti participaci veřejnosti a rozšířit ochranu i na vnitrostátní spory; zavést rychlé procesní filtry, možnost přiznat náhradu nákladů neoprávněně stíhaným a systematický sběr dat.
2. Právně i systémově zpřesnit pravidla pro víceleté dotace a umožnit financování provozních nákladů; rozšířit víceleté programy (zejména u sociálních a zdravotních služeb) a sladit harmonogramy dotačních výzev a přidělování dotací s cash-flow příjemců dotací.
3. Zakotvit participativní principy do kvalitní tvorby a implementace regulace a veřejných politik a minimální standardy participace: zajistit tak včasný přístup k informacím a konzultacím, transparentní výběr aktérů, důsledné vypořádání podnětů, kvalitnější vyhodnocování dopadů regulace RIA; rozšířit funkce centrálního portálu pro tvorbu politik e-Legislativa o funkce pro zvýšení informovanosti a konzultace a rozšířit a zřídit centrální kompetenční centrum pro participaci.
4. Zrušit DPH u nepotravinových darů a zajistit natrvalo zvýšený daňový odpočet na dary (30 %); rozvíjet nástroje pro dlouhodobé dárcovství. Posílit právní a komunikační kapacity organizací občanské společnosti (rychlé granty, pro bono partnerství s byznysem, krizová komunikace).

V České republice zůstává občanský sektor početně stabilní a strukturálně pestrý. Počet registrovaných organizací občanské společnosti (cca 146 tis.) se v posledních letech zásadně nemění, ale roste podíl těch aktivních, kterých je podle poslední analýzy STEM z roku 2025 přibližně 115 tisíc. Jejich činnost pokrývá

širokou škálu oblastí – od sociálních služeb přes ochranu životního prostředí až po vzdělávání, kulturu či práci s mládeží. Často fungují tam, kde stát nebo trh ne-

mají kapacitu, a pomáhají posilovat soudržnost společnosti.

Dobrovolnictví zůstává významnou složkou občanské angažovanosti, do něj se zapojila téměř pětina dospělé populace. Jde tak o významný zdroj lidské energie, který stát nedokáže nahradit. Finanční struktura sektoru zůstává relativně vyvážená: přibližně polovina příjmů pochází z veřejných zdrojů, druhou tvoří vlastní činnost a dary. Tento mix umožňuje stabilitu, ale ukazuje i na závislost na státním a evropském financování, které se může v krizových obdobích rychle proměnit.

Český občanský prostor stojí na pevných ústavních základech a zdravé míře občanské energie, ale jeho reálné fungování oslabují tři propojené faktory: nepředvídatelné a administrativně náročné financování, pouze formální zapojování do veřejného rozhodování bez závazných standardů a nedostatečná ochrana proti nátlakovým a zastrašujícím praktikám. Vnější šok z událostí roku 2025 (výpadek americké pomoci) ukázal strukturální zranitelnost systému a nutnost diverzifikace zdrojů a víceletého plánování.

Současné napětí ve veřejném prostoru, rostoucí nedůvěra a tlak na „politickou neutralitu“ občanských organizací ukazují, že i v Česku je třeba pravidelně hodnotit, zda jsou podmínky pro jejich činnost dostatečné a včas reagovat, pokud se začnou zhoršovat.

Krátkodobě lze dosáhnout největšího účinku úpravou dotačních pravidel, rychlou transpozicí anti-SLAPPs směrnice a ukotvením minimálních standardů participace. Střednědobě je klíčová investice do kapacit a odolnosti: právní pomoc, strategická a krizová komunikace, posílení zastřešujících platforem a lepší napojení na veřejnou správu. Tato kombinace kroků zvýší stabilitu služeb, kvalitu rozhodování i důvěru veřejnosti – a tím posílí úzký koridor mezi státem a společností, na kterém stojí naše demokratická prosperita

Ochrana občanského prostoru neznamená privilegium pro „neziskové organizace“.
Znamená zajištění rovnováhymezi mocí státu a svobodou společnosti – aby občané
mohli svobodně přispívat k řešení problémů, podílet se na tvorbě politik a vyžadovat odpovědnost.

Glopolis, říjen 2025

ŠVEHLOVA CESTA 2026

U příležitosti narození státníka Antonína Švehly uspořádala Společnost Antonína Švehly ve čtvrtek 16. dubna 21. ročník tradiční vlastivědné pouti po stopách tohoto významného hostivařského rodáka, sedláka, čestného občana MČ Praha 15 a nositele Řádu Bílého lva in memoriam. Záštitu poskytl ministr zemědělství **Martin Šebestyán** a předseda Hnutí Antonína Švehly – HAŠ **Milan Wenzl**, který také sponzorsky zajistil posezení ve stylové pizzerii Milano s pohoštěním.

Setkání u busty státníka se zúčastnilo cca 30 hostů. Mezi hosty byli přítomni zá-

stupci historických organizací a spolků (mj. Sokol, Selská jízda, Aktivní senioři, Křesťanské společenství Praha Hostivař), potomci agrárních rodin (členové SAŠ **Jan Malypetr** a **Jan Trmal**). Čestnou stráž držela Selská jízda, Sokol a naše Společnost Antonína Švehly s praporem a heslem Venkov jedna rodina.

Zahájení u státníkovy busty se po kladení květin ujal předseda SAŠ **Pavel Černý**, který slavnostní akci moderoval. Mezi vystupujícími hosty (náměstek ministra zemědělství **Oldřich Černý**, předseda HAŠ **Milan Wenzl**, ředitel Knihovny Antonína Švehly **Jan Huml**, první místopředseda Českého svazu bojovníků za svobodu **Emil Kulfánek**, **Jan Malypetr**, **Josef Hejnic**) zazněla slova uznání mnoha zásluh Antonína Švehly pro jeho nepřekonatelný vzor v politice, roli při budování státu a zásad hodnot demokracie a svobody, z nichž jedna bez druhé nemůže existovat. Letošní rok se také slaví 100 let Knihovny Švehly a SAŠ se ráda zapojí do akcí instituce a Národního zemědělského muzea.

Společnost Antonína Švehly, duben 2026

II. VÍTE, ŽE …

... **Milion chvilek** organizuje aktuální akce a můžete si nechat zasílat pravidelné informace: https://www.milionchvilek.cz/

PRO DEMOKRACII

... ***Chvilkařův průvodce demokracií*** vás určitě zaujme: v=mJnTJL69zZc&list=PLpMam2F62wlwYPexYh86cFjsFfbRB-wSi

... **Paměť národa** https://www.pametnaroda.cz/

… **29. konference Forum 2000 Tváří v tvář nepřízni osudu: Demokratická odolnost v akci** proběhla 12.-14. října 2025 v Praze; https://www.forum2000.cz

... **Masarykova společnost** má informace zde: http://masarykovaspolecnost.cz

…**Síť k ochraně demokracie –** můžete se připojit zde: https://www.ochranademokracie.cz/

…**Společnost A. Švehly** *https://www.antoninsvehla.cz*

... **Klub na obranu demokracie –** akce najdete zde: *https://klubod.cz/*

...**Knížku Demoralizace české společnosti,** kterou vydal vlastním nákladem Zdeněk Pokorný v r. 2021, si můžete na požádání zakoupit, podobně jako jeho další dvě knížky;

... **Masarykova demokratická akademie**: https://masarykovaakademie.cz/akce/

... **Rekonstrukce státu** https://www.rekonstrukcestatu.cz
… **Ekumenická akademie** má stránky ekumakad.cz

Jitka Nováková, červen 2026

III. Z ČINNOSTI DEMOKRATICKÉHO KLUBU

Pravidelná setkání členů a přátel Klubu k aktuálním politickým otázkám:

Začátkem února jsme navštívili oaní senátorku Mravanovou. Pravidelné setkání mělo v únoru besedu s kol. Švandovou o zdravotnické statistice. V bteznu jsme přivítali historika PhDr. Slavíčka, PhD., s tématem družstevnictví včera, dnes a zítra. V dubnu jsme se věnovali přednášce prof. Lomové Jak rozumět čínské civilzaci ve 21. století, zveřejněné na webu v rámci cyklu Věda na Hradě. V květnu nám přednášel domunetarista Martin Mahdal o putováná po jantarové stezce. Koncem května jsme navštívili pana senátora Růžičku. V červnu jsme se od kol. Zapletala pozvěděli, jak cestoval pos Nigeru.

Nezapomínejte prosím, že Vaše připomínky, poznatky i pochvaly k Dk jsou vítány. ***Bude také přínosem, když nám pošlete návrh na téma setkání Dk, které byste chtěli přednést, případně které by Vás zajímalo a měli bychom získat přednášejícího.***

VÝZVA ČLENŮM ANEB O PENÍZE JDE ČASTO AŽ V PRVNÍ ŘADĚ!

Vážené členky, vážení členové,
pokud jste ještě nezaplatili své ***klubové příspěvky*** za tento rok nebo dokonce ani za léta minulá, učiňte tak co nejdříve.

Máme ČÍSLO ÚČTU ve FIO bance: 2201878820/2010

O ***významu členských příspěvků*** jsme informovali v seriálu Demokratický klub v otázkách a odpovědích Dk-Dialog 3/2017, s. 3, kde je uvedena i jejich doporučená výše 500 Kč (nejnižší je 100 Kč) i kdo platí příspěvky pouze dobrovolně. Pokud platíte příspěvek bankovním převodem, nezapomeňte uvést jako variabilní symbol svoje členské číslo (případně Vám ho rádi sdělíme, obraťte se na správce členské základny, kontakty jsou uvedeny níže). Nepřikládáme složenky, číslo účtu Klubu je uvedeno výše a na konci každého Dk-Dialogu. ***Členům, kteří tuto svou povinnost po několik let neplní***, výkonná rada Klubu ***pozastaví další posílání klubového bulletinu poštou***.
Nebudeme používat rezervy Klubu na poštovné, které je stále vyšší.

Řada členů si přeje zasílat náš **bulletin** pouze v elektronické podobě. Pokud by to bylo i Vaše přání, sdělte nám to prosím na adresu *dklub@volny.cz* současně s uvedením přesné e-mailové adresy, na kterou je Vám možné materiály posílat. Můžete si domluvit i e-mailovou adresu např. rodinného příslušníka, velmi nám tím usnadníte činnost a sobě zajistíte přísun čerstvých informací. Děkujeme.

Výkonná rada Demokratického klubu

Pozvánky na setkání Dk

Sledujte prosím web a FB Dk, najdete tam většinu uskutečněných i plánovaných setkání; pozvánky rozesíláme pouze elektronicky. Pokud je nedostáváte, nemáme na Vás e-mailovou adresu. Sdělte nám prosím e-mailovou adresu, na kterou bychom Vám pozvánky mohli posílat.

Adresář podle činností aneb na koho se můžete obracet:

E-MAIL: DKLUB@VOLNY.CZ

Předsedkyně *Jitka Nováková*

Místopředsedové *Ondřej Wagner* (propagace a setkání Dk), *Valentýn Plzák*

Politická komise, předsedkyně *Soňa Chalupová*

Hospodářka *Ludmila Kaprasová*

Výkonná rada *Pavel Černý, Ludmila Kaprasová, Jitka Nováková, Petr Pavlík, Ondřej Wagner, Milan Zapletal*

Pozvánky na setkání *Pavel Černý*

Správa členské základny a skupina Dk pro jižní Čechy *M. Zapletal*

Skupina Dk pro severní Čechy *Petr Jirásek*

Web Dk *Petr Neugebauer, Jitka Nováková, Lenka Andrýsová, Petr Jirásek, Petr Pavlík*

Facebook Dk *Lenka Andrýsová, Jitka Nováková*

Dk-Dialog *redakční rada v tiráži*

Vydavatel: Demokratický klub, z.s., Gabčíkova 2362/10, 182 00 Praha 8.
|E-mail: dklub@volny.cz **Webová stránka:** http://www.demokratickyklub.cz
Demokratický klub můžete sledovat i na Facebooku a na Twitteru.
https://www.facebook.com/demokratickyklub/

Bankovní spojení Demokratického klubu:
FIO banka, číslo účtu 2201878820/2010
IBAN CZ23 2010 0000 0022 0187 8820 SWIFT/BIC FIOBCZPPXXX

Redakční rada: Zdeněk Kalvach (odpovědný redaktor), Radovan Jelínek, Jitka Nováková. Registrováno Ministerstvem kultury ČR pod č. 6759.

Příspěvky jednotlivých autorů, členů i nečlenů Dk, nemusejí vyjadřovat názory Klubu. Tyto jsou vyjádřeny pouze v oficiálních (číslovaných) stanoviskách Demokratického klubu.

OBSAH

ÚVODNÍ SLOVO
CITÁT
STANOVISKO DK Č. 71

I.
PŘÍSPĚVKY
NAPĚTÍ ROSTE, DAV SE CÍTÍ SILNĚJŠÍ A ÚNOR 1948 SE PŘIPOMÍNÁ
JAK JSME HOVOŘILI S PANEM SENÁTOREM
NÁVŠTĚVA U PANÍ SENÁTORKY MARVANOVÉ
STATISTIKA A ZDRAVOTNÍ STAV
POLSKO A EVROPA ANEB CO JE DEMOKRACIE
MENE TEKEL
POSILOVÁNÍ OBČANSKÉHO PROSTORU V ČESKU 2025
ŠVEHLOVA CESTA 2026

II.
VÍTE, ŽE…

ÏII.
Z ČINNOSTI DEMOKRATICKÉHO KLUBU